

ادب پیاده روی اربعین

فرهادی

یکی از مواردی که همه کسانی که در ایام اربعین راهی کعبه دل ها و کربلای معلا هستند و آرزوی آن را دارند، این است که در این سفر مورد عنایت حضرت سیدالشهدا^(ع) قرار بگیرند و یادست پر و حاجات برآورده شده از این سفر معنوی بازگردند. همین موضوع مطلبی بوده است که در زمان اهل بیت^(ع) با ائمه علیهم السلام نیز مطرح می شده ایشان برای رسیدن به این مرتبه و مقام، آداب و دستوراتی را ذکر می کردند که این دستورات، در واقع ادب زیارت امام حسین علیه السلام است و در برخی موارد به طور خاص و ویژه در این روزها که مشتاقان حضرتش به پیاده روی زیارت اربعین می روند کارایی دارد و بی شک رسیدن به فیوضات این سفر معنوی منوط به رعایت

این موارد است. از جمله این موارد آن است که بدانی همین که شخص به قصد زیارت از در خانه اش خارج می شود، زائر محسوب می شود و هر سختی و گرفتاری وزیانی که در راه متحمل شود به حساب زیارتش نوشته می شود. دیگر آنکه به ویژه درباره پیاده روی زیارت اربعین متوجه این نکته باشید که در راهپیمایی نجف تا کربلا، در واقع در مسیر حرکت کاروان اسرا قدم گذاشته اید، بنابراین خوش و بیش ها و بگو و بخند ها رایه حداقل برسانید و بهترین کار و توصیه بزرگان، زرمزه کردن زیارت عاشوراست. امام صادق علیه السلام آداب زیادی را برای مسیر زیارت امام حسین علیه السلام ذکر کرده اند که بخشی از آن در کتاب شریف کامل الزیارات آمده است از جمله فرمودند: یَلْزُمُکَ حُشْنُ الظَّحَاةِ لِمَنْ یَضْحِیکَ وَ یَلْزُمُکَ قِلَّةُ الکَلَامِ إِلَّا یَحْیَی. دو نکته مهم آنکه مطمئنا کسی بهره کامل را از این سفر معنوی خواهد برد که در مسیر، اخلاقی را در بر خورد با همسفران و دیگران رعایت کند و دوم آنکه فرمود کم صحبت کردن در این سفر انسان را برای بهره های بیشتر معنوی آماده تر می کند و فرمودند: وَ یَلْزُمُکَ کَثْرَةُ ذِکْرِ اللّٰهِ، یعنی باید در این مسیر کم صحبت کنی و زیاد ذکر بگویی و در میان این اذکار به ذکر شریف صلوات به طور خاص اشاره شده است. نکته مهم دیگر که در این روایت امام صادق^(ع) در مسیر زیارت به آن تأکید شده، حفظ نگاه است. وَ یَلْزُمُکَ اَنْ تَنْتَظِرَکَ، که البته این دستور همیشه پیش چشم دوستداران اابعدا... هست و لازم است که در این سفر بیشتر رعایت کرد، مورد مهم دیگر توجه به دیگران در حین این سفر است، فرمود: وَ یَلْزُمُکَ اَنْ تَعُوذَ اِلٰی اَهِلِّ الْحَاجَةِ مِنْ اِخْوَانِکَ اِذَا رَأٰیْتَ مُتَقَطِّعًا وَ اَلْمَوَاسَاةَ. لازم است وقتی برادر ایمانی خود را نیازمند دیدید و ملاحظه کردید که به واسطه نداشتن موارد لازم، از ادامه عمل عاجز است، او را کمک کنید و به مواسات با او رفتار کنید. مورد آخری که از بین این دستورات نباید فراموش کنیم این است که امام صادق علیه السلام به کسانی که به قصد زیارت اابعدا... الحسین^(ع) می رفتند تذکر می دادند به حداقل خوراکی که به آن ها قوت سفر بدهد بسنده کنند و دنبال غذاها و خوردنی های رنگارنگ نباشند. بدون شک عنایت الهی و اولیای اود را این طور حرکت های معنوی بسته به معرفت و ادب سالک و راهی این طریق است، بنابراین با انجام این دستورات و جستن توفیق ادب، از خداوند بزرگ، قبولی این قدم های معنوی را طلب می کنیم.

برزمینیکه نشان کف پایتوبود

سال ها سجده صاحب نظران خواهد بودقد مگا ه

قدم هایش با همه قدم ها فرق می کردند. تا قبل از او کسی از این خاندان این مسیر را نیامده بود. او اولین نفر از خاندان عترت بود که به ایران می آمد. از مدینه به سمت مرو. زمین، قدم به قدم اورا می شمرد و حیفش می آمد جای قدم هایش

راز خاطرش پاک کند. جوالی نیشابور بود. روی سنگی ایستاد تا نماز بخواند. سنگ، آب شد و فرو رفت در برابر عظمت ذکر نماز او و حتما اذن خواست از امام تا همیشه جای این قدم ها را در آغوش نگاه دارد و بشود قدمگاه... امروز به روایتی شهادت امام هشتم شیعیان امام رضا^(ع) است. به قدمگاه می رویم که یادگار قوم مبارکش بر این سرزمین را در خود دارد. قدمگاه امام رضا^(ع) در ۲۴ کیلومتری شهر نیشابور قرار گرفته است. نام این شهر در قدیم اسفریس یا اسفرنس بوده است. امام رضا^(ع) در مسیر سفر خود از مدینه به سمت مرو، ظهر هنگام، برای نماز در این شهر توقف کردند و چون آبی برای وضو نبود، نیت تیمم کردند. هنگام تیمم، از همان خاک، آب می جوشد و امام همانا وضو می گیرند، سپس بر روی سنگی می ایستند تا اقامه نماز کنند که رد پایشان بر روی همان سنگ نقش می بندد و سنگ می شود یادگار حضور امام در این شهر. مردم آن دیار، این سنگ مربعی شکل را از زمین برداشته و آن را بر روی دیوار نصب می کنند. در سال ۱۰۲۰ هجری قمری، شیخ بهایی به همراه شاه عباس صفوی اول به نیشابور سفر کرده بودند که طی این سفر، آن ها تصمیم گرفتند تا با طراح شیخ بهایی، بنای جدیدی برای قدمگاه بسازند. به این ترتیب و به مرور زمان این سنگ داخل ضریحی قرار و در نهایت زیارتگاهی به نام قدمگاه در این شهر شکل می گیرد و نام شهر نیز به قدمگاه تغییر می کند. اهالی قدمگاه، معتقدند که آبی که هنگام وضو امام از زمین جوشیده، منشأ چشمه امروزی واقع در این شهر است. همچنین بنا به روایتی آن شیخ صدوق، حمام کم آبی نیز در این شهر وجود داشته که پس از استحمام امام در آن، آب حمام فراوان شده است. بعد از این اتفاق به آنجا چشمه کهلان می گویند که آب این چشمه نزد مردم متبرک است. برخی از محققان تاریخی معتقدند که امام رضا^(ع) حدیث سلسله الذهب را نیز در این شهر بیان کرده اند. در سفرنامه ای که از سلطان محمد میرزای قاجار در سال ۱۳۲۷ به جای مانده نیز اشاره ای به وجود مکان قدمگاه، باغ ها، حمام و کاروانسراهای اطراف آن شده است. بقعه قدمگاه در آذر سال ۱۳۱۴ شمسی، در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است.

بردار و بخوان

میقات بلا

تاریخ اسلام پر از سرگذشت بزرگ مردان راستین و مؤمنان مبارز است که زندگی هر یک حماسه ای است بی بدیل که ثانیه ثانیه اش را باید زیست، اما چرا این تاریخ سراسر شور و حماسه، برای جوانان ناشناخته باقی مانده است؟ به عقیده من، نثر سنگین و عبارت پردازی های نامأنوس در ترجمه متون تاریخی عربی، یکی از دلایل عمده ای است که مانع اقبال از این متون شده است. همین موضوع مرا واداشت تا با بازنویسی و ارائه ترجمه ای روان از کتاب لهوف اثر سیدبن طاووس، قدمی بردارم برای بیان ابعاد حادثه عاشورا که سراسر عشق است و ایمان و مبارزه خالصانه. متنی که خوانندگی از مقدمه کتاب، «میقات بلا»، نوشته سیدبن طاووس است که محسن هاشمی آن را ترجمه کرده است. این کتاب در ۱۴۸ صفحه توسط انتشارات کتابستان معرفت چاپ و منتشر شده است.

پروردگارت رانسیبج و حمدکن واز او آمرزش بخواه

که او بسیار توبه پذیر است!

سوره نصر ، آیه ۳

ترجمه آیت... مکارم شیرازی

آیه

حدیث

هیچ یک از دوستانم مرا با آگاهی به حقم (که امام واجب الاطاعه هستم) زیارت نمی کنند

مگر این که روز قیامت او را شفاعت خواهم کرد.

امام رضا^(ع)

وسائل الشیعه ج ۱۰ ص ۴۳۴

آستان قدس تو دار الشفای عالم است

گفت وگویی شهرآرا با حجت الاسلام و المسلمین حسنلو درباره ویژگی های امام رضا^(ع)

ساحل عباسی

گفت وگو

ساکنان شهر مشهد در حافظه تاریخی خود روزهای اندوه و ماتم شهادت مولاو معشوقشان علی بن موسی الرضا را در خاطر دارند، هر چند که روایت های زمان شهادت متعددی در باب روز شهادت ایشان وجود دارد، اهالی مشهد حتی روایت های ضعیف را هم محترم می شمرد و به زیارت مولایشان می رفته اند. امروز هم از همان روزهای ماتم است و به روایتی شهادت امام هشتم شمس الشموس خراسان است. با این دستاویز به سراغ حجت الاسلام و المسلمین دکتر امیر علی حسنلو، استاد سطوح عالی حوزه و مدیر گروه تاریخ و سیره اهل بیت^(ع) برای تعالی کوی به شباهت حوزه های علمیه، رفته و از خدمت ایشان چند سؤال درباره امام هشتم شیعیان پرسیده ایم. با ما همراه باشید.

● اگر امام رضا^(ع) امروز در میان ما بودند و امامت امت را برعهده داشتند از مسلمانان خواستار عمل به چه موضوعی می شدند؟

اگر امام رضا علیه السلام امروز در این قرن در میان ما بود، بیش از هر چیزی برای اصلاح کدام رویه غلط و نادرست در جامعه و در بین مردم تلاش فرهنگی می کردند. امام رضا^(ع) بزرگ ترین متفکر برجسته اسلامی بود، از این رو می توانست زندگی علمی و فرهنگی مسلمین را گسترش دهد. مأمون می گوید: «من فکر می کنم کسی در روی زمین، داناتر از این مرد وجود ندارد»، این اعتراف بی نظیر است، مأمون دانشمندترین پادشاه و خلیفه آن دوران، به شمار می رود، به طوری که به انواع علوم زمان از جمله کلام تسلط دارد و در علوم قرآن و حدیث نیز خبره است و از سؤالات و مجالس

منظاره ای که برگزار می کند با حضور و دعوت از دانشمندان این خبرگی نمایان و بی سابقه یاکم سابقه است.

● میزان علم و آگاهی امام هشتم به چه میزانی بوده است؟

مناظرات امام رضا^(ع) در خراسان، بصره و کوفه بر این موضوع دلالت دارد که او داناترین افراد در روی زمین بوده است. در طول آن مناظرات از پیچیده ترین مسائل پرسیده می شد و حضرت به آن ها پاسخ می داد، به طوری که تمام علمای دنیا در آن عصر به فضل و برتری وی بر خود اقرار داشتند.

علم و آگاهی در زمان امام^(ع) در اوج است، علم گرایی رشد دارد و به ویژه در نواحی شرق ممالک اسلامی، امام از این شرایط به تثبیت امامت بسیار کمک کرد. امروز جامعه ما با مشکلات عدیده ای درگیر است، اساس همه مشکلات به نظر می رسد فرهنگی باشد. فرهنگ و معرفت و بینش، بنیان همه تحولات و پدیده ها و پیش رفت و پس رفت و تعالی جوامع بشری است.

● رسالت کنونی ما در جامعه با توجه به رویکرد امام رضا^(ع) به مسائل علمی و فرهنگی چیست؟

فرهنگ جامعه در برخی امور ضعیف است و در معرض آسیب و شکنندگی است، بنابراین فرهنگبانی کار سختی است که نهادهای فرهنگی و علمی و تنخبان جامعه باید به آن پرداخته و برنامه

داشته باشند. فرهنگ سازی از جمله کارهای زمان بر و سخت تاریخ است و مدت ها و کوشش ها و توان ها برای آن صرف شده و ثروت های هنگفت و عمر انسان های فرهیخته زیادی در این راه هزینه شده است تا یک فرهنگ در جامعه به عمل مبدل گشته و استمرار یافته است. خلاصه ساختن بنای باشکوه فرهنگ سخت و تخریب آن با انفجار و انتحار آسان است.

● به نظر شما ایشان بر چه امری اهتمام داشتند و تأکید می کردند؟

امام رضا^(ع) به امر فرهنگ و در راستای حفظ فرهنگ و باورهای مردم از جمله توحید و نبوت و امامت و معاد و فروع دین تلاش های فراوان و بی نظیری داشت و جان خود را فدای این راه کرد و شهید راه تعالی فرهنگ شد، چنان که همه اهل بیت^(ع) برای تعالی فرهنگ مردم و رفع جهالت کوشیده و شهید شده اند. در زیارت «اربعین» که از بهترین زیارت های حضرت امام حسین^(ع) است می خوانیم: «و بذل مهجته فیک، خون قلبش را در راه توداد تا این دو عنصر و دو اصل در جامعه زنده شود، «لیستغذ عبادک من الجهالة و حیرة الضلالة» مردم را از جهالت و حیرت و سرگردانی در دین و باورها که بر اثر شیوع شبهات گرفتار شده اند نجات دهد.

امور سیاسی در عصر امام رضا^(ع) بر فرهنگ تأثیر داشت، ارتباط سیاست و فرهنگ نزدیک و تعیین کننده است، اختلاف سیاست مداران نیز در جامعه دوگانگی و ضعف را در فرهنگ و عقاید و باورها و حتی آسیب های اقتصادی بزرگ موجب می شود. از این روی باید سیاست مداران و مدیران سیاسی و کارگزاران یک جامعه از اختلاف به شدت دوری کنند، پیامدها و آسیب های اختلافات سیاسی در فرهنگ

و اقتصاد و سپس در دینداری مردم تأثیر فراوان سوئی دارد و هیچ شکی در این تأثیر متقابل وجود ندارد.

● تأثیر پذیرفتن ولایتعهدی از سمت امام^(ع) را چه می دانید؟

امام رضا^(ع) در این راستا برای حفظ دین از این آسیب ها و ملاحظات دیگر و لو به اجبار ولایتعهدی را که از سوی مأمون پیشنهاد تحمیلی بود پذیرفت. در سایه این دریافت امام رضا^(ع) ثمرات فرهنگی و امنیت عمومی به ممالک اسلامی و جامعه اسلامی حاکم شد. مناظرات علمی امام با دانشمندان دیگر ادیان شکوه و هیبتی خاص به اصل دین در سایه اتحاد و اتفاق بزرگی در عالم اسلام پیدا شد، بنابراین قرون سوم و چهارم و قرون بعدی که در تاریخ به دوره طلایی تمدن اسلامی معروف است از این بنیان های فکری امامت آب می خورد که در تحلیل ها باید به این مسائل ریز توجه شود، اگر بیت الحکمه ها و کتابخانه ها در این دوره ها طلوع و وسیع و پرفروغ دارند در سایه توجهات معنوی و اقدامات امام رضا^(ع) است. بی تردید این نوع نگرش به اقدامات فرهنگی ائمه باید ایجاد شود. در همین دوره یکی از برجستگی های علمی و فرهنگی در جهان اسلام، رشد علوم تجربی و طب و پزشکی است. مأمون با وجود برخورداری از مشاوران طبیب بزرگ از پیروان ادیان در این باره نیز دست به دامن امام

و کنترل کننده فزون خواهی، کج رفتاری، اختلاف و زمین خوری و انباشت غیر عقلانی ثروت و فاصله طبقاتی است.

امام در راستای ارتباط نزدیک با مردم و رسیدگی به مشکلات آنان به فرزندش امام جواد^(ع) فرمود: اجازه نده غلامان و به اصطلاح اسکورت ها تو را از درهای پشتی که مردم حضور ندارند ببرند، چرا که جمعی از فقرا و نیازمندان در مقابل درهای شناخته شده و رایج اجتماع کرده اند به امید حل مشکلات و پاسخ گرفتن سؤالات و شبهات و رفع نیازهای مادی که باید از این ارتباط غفلت نکنی.

خود حضرت در مدینه و مرو پایبند سخت به ارتباط گسترده بود و با فرقه ها ارتباط برقرار می کرد و جلسات داشت تا آنان را به راه درست آگاه کند، از جمله زیدیه و اسماعیلیه و فرق دیگر، شرکت حضرت در مناظرات در راستای حفظ ارتباط و تعالی فرهنگی و کاستن از فاصله ها و گسل ها بود که احبانا مبدل می شد به تنش بین ادیان چنان که بعدا شد و جنگ های صلیبی و غیره از این گسل ها ایجاد شد، امام رضا^(ع) به ارتباط گسترده با مردم اعم از مسلمان و اهل کتاب اهمیت فوق العاده می دهد، این عمل امام اسوه است که در عین پایبندی به اصول دین با آنان بسیار مهربان و نرم و مستدل سخن می گوید.

ویژگی های دهگانه عاقل از منظر امام رضا^(ع)

است که در ادامه می خوانیم، ایشان فرموده اند: عقل شخص مسلمان تمام نیست، مگر اینکه ده خصلت را دارا باشد:

چیز نشانه هایی وجود دارد. برای کامل بودن عقل هم نشانه هایی است که می توان آن را در کلام بزرگان نیز پیدا کرد. در این باره از امام رضا^(ع) روایتی آمده

بسیاری از ما تصور می کنیم عقل کل هستیم و این دیگران هستند که معمولاً اشتباه کرده و به اصطلاح هنوز عاقل و بالغ نشده اند. اما از آنجا که برای هر

از او امید خیر باشد.	در عمر خود از دانش طلبی خسته نشود.
از بدی او در امان باشد.	فقر در راه خدایش از توانگری محبوب تر باشد.
خیر اندک دیگری را بسیار شمارد.	خواری در راه خدایش از عزّت با دشمنش محبوب تر باشد.
خیر بسیار خود را اندک شمارد.	گمنامی را از پرنامی خواهان تر باشد.
هر چه حاجت از او خواهند دلتنگ نشود.	احدی را ننگرد جز اینکه بگوید او از من بهتر و پرهیزکارتر است.

چنین کنند بزرگان

۱۴

۱۴